Дратвер Д.Д.
здобувач вищої освіти на другому (магістерському) рівні,
спеціальність 073 «Менеджмент, ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою», здобувач гр. УФЕБ-24МЗ
Немченко Т.А.
канд. екон. наук, доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується глибокими трансформаційними процесами, високим рівнем зовнішньої та внутрішньої невизначеності, структурними дисбалансами та зростанням впливу глобальних ризиків. Особливо гостро ці виклики відчуває сектор сільськогосподарського машинобудування, який є стратегічно важливим для забезпечення продовольчої безпеки держави та конкурентоспроможності аграрного сектору. В умовах воєнних загроз, нестабільності ринкової кон'юнктури, порушення логістичних ланцюгів, дефіциту інвестиційних ресурсів і технологічних змін зростає значення формування ефективної системи управління фінансово-економічною безпекою підприємств галузі. Така система має забезпечити не лише стабільність функціонування, а й здатність підприємств адаптуватися до непередбачуваних обставин, попереджати кризові явища та зберігати потенціал розвитку.

Фінансово-економічна безпека підприємства у сучасному науковому дискурсі розглядається як інтегральна категорія, що поєднує здатність суб'єкта господарювання захищати свої фінансові інтереси, забезпечувати платоспроможність, інвестиційну привабливість і конкурентоспроможність у динамічному середовищі. Вона охоплює широкий спектр складових — фінансову стійкість, ліквідність, ефективність використання ресурсів, інноваційний потенціал, гнучкість бізнес-моделі та здатність до стратегічного маневрування. Для підприємств сільськогосподарського машинобудування це набуває особливого значення через їхню технологічну капіталомісткість, сезонність попиту, залежність від державної підтримки та чутливість до коливань цін на сільськогосподарську продукцію [1, 2].

Побудова дієвої системи управління фінансово-економічною безпекою передбачає насамперед глибокий аналіз середовища функціонування підприємства та виявлення ключових загроз. Серед зовнішніх чинників домінують геополітична невизначеність, зміни у зовнішньоторговельній політиці, коливання валютних курсів, зростання вартості енергоресурсів, нерівномірність державного фінансування інноваційних проєктів. Внутрішні загрози часто пов'язані з недостатнім рівнем диверсифікації продукції та ринків збуту, високою зношеністю основних фондів, низькою ефективністю фінансового планування, недостатньою прозорістю управлінських процесів та дефіцитом кваліфікованих кадрів. Систематизація цих загроз створює аналітичне підґрунтя для розроблення заходів забезпечення безпеки [3].

Формування системи управління фінансово-економічною безпекою базується на принципах комплексності, адаптивності, стратегічної узгодженості та превентивності. Важливим елементом є розбудова внутрішньої інформаційно-аналітичної бази, яка забезпечує регулярний моніторинг ключових фінансових показників, ринкових трендів та макроекономічних індикаторів. Застосування сучасних інструментів фінансової діагностики — таких як аналіз ліквідності, платоспроможності, рентабельності, оборотності капіталу, показників ділової активності — дозволяє своєчасно виявляти відхилення від нормативних значень і приймати обґрунтовані управлінські рішення. Особливого значення набуває

побудова системи раннього попередження, яка ґрунтується на визначенні порогових значень ризикових показників та формуванні сигналів для оперативного втручання менеджменту [3].

Важливим інструментом забезпечення фінансово-економічної безпеки є стратегічне планування та сценарний підхід до прогнозування розвитку подій. Підприємства сільськогосподарського машинобудування повинні враховувати різноманітні варіанти динаміки ринкового середовища — від оптимістичних до кризових — і розробляти відповідні моделі фінансово-економічної поведінки. Сценарне планування дозволяє сформувати адаптивні бюджети, інвестиційні та антикризові програми, що забезпечують гнучкість фінансових рішень. Важливо не лише реагувати на зміни, а й формувати проактивні стратегії, спрямовані на диверсифікацію ризиків, освоєння нових ринків, впровадження технологічних інновацій і підвищення ефективності виробничих процесів.

Суттєвим елементом системи безпеки виступає управління ризиками, зокрема фінансовими, операційними, ринковими та інноваційними. Йдеться про впровадження ризик-орієнтованих підходів до бюджетування, інвестиційної діяльності та кредитної політики. Використання інструментів хеджування, страхування, фінансових деривативів та інших механізмів передачі ризиків дозволяє обмежити вплив непередбачуваних коливань на результати діяльності. Водночас особливу увагу слід приділяти внутрішнім механізмам контролю — чіткому розподілу повноважень, внутрішньому аудиту, регламентації фінансових операцій та підвищенню прозорості управлінських рішень.

Цифровізація управлінських процесів відіграє дедалі важливішу роль у формуванні системи фінансово-економічної безпеки. Інтегровані інформаційні системи, ERP-рішення, платформи бізнес-аналітики та машинне навчання дозволяють забезпечити оперативний збір і обробку даних, моделювати сценарії розвитку та виявляти приховані загрози. Цифрові технології не лише підвищують ефективність аналітики, а й зміцнюють прозорість, що є важливим чинником зниження внутрішніх ризиків. В умовах нестабільності ринку цифровізація фінансового управління стає не опцією, а необхідністю для забезпечення адаптивності та гнучкості підприємств.

Система управління фінансово-економічною безпекою має також включати механізми стратегічного партнерства та взаємодії з державними інституціями, фінансовими установами, науково-технологічними центрами та аграрними виробниками. Для підприємств сільськогосподарського машинобудування критично важливими є участь у державних програмах підтримки інновацій та експорту, залучення грантових коштів, використання інструментів публічно-приватного партнерства. Взаємодія з ключовими стейкхолдерами підвищує фінансову стійкість і розширює можливості реагування на кризові ситуації [3].

Формування системи управління фінансово-економічною безпекою підприємств сільськогосподарського машинобудування в умовах невизначеності є багатокомпонентним процесом, що вимагає стратегічного бачення, аналітичної глибини та гнучкості управлінських рішень. Його ефективність визначається здатністю підприємств поєднувати класичні інструменти фінансового аналізу з сучасними цифровими технологіями, інтегрувати ризик-орієнтований підхід у всі рівні управління та будувати системи взаємодії з зовнішнім середовищем. Така система стає не лише засобом захисту від загроз, а й платформою для стабільного розвитку, інноваційного оновлення та підвищення конкурентоспроможності галузі в цілому.

Література:

1. Гапєєва О. М., Головко Р. С. Особливості формування системи економічної безпеки підприємств. Академічні візії, 2025, Вип. 40. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.14917628

2.Степанов, Д. С. Система управління економічною безпекою сільськогосподарського підприємства. Економічний простір, 2017, № 121, с. 179–187.

3. Парфентій, Л. А. Управління фінансовою безпекою підприємств в умовах економічної нестабільності: монографія. Суми: Видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. 184 с.